

Τι συμβολίζει το φωτοστέφανο στις αγιογραφίες;

[Ορθοδοξία και Ορθοπραξία](#) / [Άγιοι - Πατέρες - Γέροντες](#) / [Ορθόδοξη πίστη](#)

Το φως στην διδασκαλία της ορθοδόξου πίστεώς μας κατέχει πρωτεύουσα θέση. Όχι βέβαια το φως το αισθητό, το κτιστό με όλα του τα γνωρίσματα τα φθαρτά και πεπερασμένα, αλλά το άκτιστό, και αίδιο το Φώς το εκ Φωτός, όπως ομολογούμε στο σύμβολο της πίστεως.

Ο Χριστός δηλαδή, που γνωρίζει τον εαυτό Του στους πιστούς ως φώς. Σ' εκείνους που δια της βιοτής τους αξιώθηκαν αυτής της θεοποιού θεωρίας του ακτίστου Φωτός.

Όλες οι εκκλησιαστικές τέχνες τονίζουν αυτή την αποκαλυπτική αλήθεια, ότι ο Θεός είναι φώς, και ως φως γνωρίζει τον εαυτό του στους θεομένους.

Αυτό το φως στην ζωγραφική των εικόνων εκφράζεται ως φωτεινό στεφάνι γύρω από τις ιερές κεφαλές των εικονιζομένων προσώπων. Δηλώνει ότι ο άνθρωπος αυτός μετείχε από αυτή την ζωή της καθαρτικής, φωτιστικής, καί, θεοποιού

ενεργείας του Τριαδικού Θεού.

Ο φωτοστέφανος, έχει καταγωγή ειδωλολατρική, και κληροδοτήθηκε αργότερα στην χριστιανική τέχνη. Τον συναντάμε στην Αίγυπτο, ως σύμβολο του ηλίου” κατόπιν και στον Βουδισμό, και από εκεί στην Ρώμη. Για παράδειγμα, φωτοστέφανος περιβάλλει την κεφαλή του αυτοκράτορος Τραϊανού στην ασίδα του Μ. Κωνσταντίνου.

Αλλά και αργότερα, κυρίως απο τον ιβ΄ αιώνα σε πολλά αραβικά χειρόγραφα. Ενώ σε πολλές εικόνες της δύσης ο φωτοστέφανος είναι απαραίτητος να δηλώση την αγιότητα του εικονιζομένου προσώπου λόγω της κοσμικότητας που τα διακρίνει, στην ορθόδοξη ζωγραφική των εικόνων μπορούμε και από την όλη στάση του εικονιζομένου να καταλάβουμε την ιερότητά τους. Παρατηρούμε μάλιστα ότι σε πολλές εικόνες των παλαιότερων χριστιανικών παραστάσεων, όπως π.χ. στις τοιχογραφίες των κατακομβών, σε εικόνες του Χριστού και της Παναγίας ο φωτοστέφανος απουσιάζει εντελώς, καθώς επίσης και σε σαρκοφάγους του ιδ΄ αιώνας και σε ορισμένα ψηφιδωτά, όπως π.χ. στα ψηφιδωτά του τρούλου του αγίου Δημητρίου Θεσσαλονίκης.

Όταν οι χριστιανοί άρχισαν να χρησιμοποιούν τον φωτοστέφανο τον έβαζαν, όπως φαίνεται, όχι μόνο ως διακριτικό των ιερών μορφών, αλλά και των σημαίνοντων προσώπων, όπως π.χ. στην Santa Maria Maggiore, φωτοστέφανο έχει και ο Ηρώδης, και όπως στον άγιο Βιτάλιο, οι Ιουστινιανός και Θεοδώρα. Γενικότερα στο Βυζάντιο, φωτοστέφανο έχουν τα μέλη της βασιλικής αυλής.

Για την ορθόδοξη εικονογραφία ο φωτοστέφανος καθιερώθηκε ως σύμβολο της μεθέξεως του εικονιζομένου προσώπου με τον Θεό, την πηγή του φωτός.

Ο φωτοστέφανος τοποθετείται μόνο στο κεφάλι του αγίου και όχι σε όλο του το σώμα, διότι ο εγκέφαλος είναι το πολυτιμότερο όργανο στον άνθρωπο σ΄ αυτόν οδηγούν και από αυτόν πηγάζουν όλες οι αισθήσεις εκεί είναι το κέντρο της σκέψεως και της διανοίας. Τα πρόσωπα της εικόνας που διαπερνώνται από τούτο το άκτιστο φως μετέχουν μυστικά στην ζωή του Θεού, αφού κατά τον άγιο Γρηγόριο Νύσσης “διά τούτο τω φωτί, προσεγγίσασα η ψυχή φως γίνεται”.

Στην Δύση ο πνευματικός χαρακτήρας του συμβόλου αυτού παρανοήθηκε εντελώς. Έλαβε την μορφή ελλειψοειδούς, κυκλικού στεφανιού, που σχεδιάζεται πάνω και πέρα από το κεφάλι των αγίων. Εικονίζεται ως ακτινοβολία που πηγάζει μέσα από την μορφή του εικονιζομένου αγίου” “Ψυχή η καταλαμφθείσα τελείως υπό του αρρήτου κάλλους της δόξης του φωτός του προσώπου του Χριστού, και κοινωνήσασα πνεύματι αγίω τελείως... όλη οφθαλμός, και όλη φώς, και όλη

πρόσωπον”, κατά τον άγιο Μακάριο τον μέγα.

Το χρώμα που χρησιμοποιείται συνήθως για τον φωτοστέφανο είναι χρυσό ή κίτρινο. Ο χρυσός κυρίως, αντιθέτως από τα άλλα χρώματα, δεν ζη από το φως διότι είναι φώς. Άλλωστε η παχύτητα της ύλης υπονοεί την απουσία φωτός, ενώ και η έντονη φωτεινότητα ελαφρώνει το βάρος και προκαλεί διαφάνεια.

Ο φωτοστέφανος μπορεί να κοσμεείται με διάφορα σχήματα ή λουλούδια κ.λ.π., ενώ αυτόν του Χριστού τον συναντάμε σταυροφόρο, έχοντα μέσα του τα γράμματα Α-Ω ή αργότερα Ο-ΩΝ. Μπορούμε δε να τον συναντήσουμε και σε άλλους τύπους όπως, τετράγωνο ή τρίγωνο. Ο τετράγωνος έμπαινε συνήθως σε ιερά πρόσωπα που ήταν εν ζωή, για κάποιο ιερό έργο που επιτελούσαν. Τέτοιους φωτοστεφάνους συναντούμε στις κεφαλές των δύο κτητόρων που εικονίζονται εκατέρωθεν του αγ. Δημητρίου στον νότιο πεσσό του Ι. Βήματος του ομωνύμου ναού. Αλλά, και από τον ΙΓ΄ αιώνα εμφανίζεται στην Δύση σχεδιαζόμενος, κυρίως στην παράσταση της Αγίας Τριάδος ή να περικλείη τον “Παντεπόπτην Θεϊόν Οφθαλμόν”.

Ο φωτοστέφανος, λοιπόν, είναι εκείνο το σύμβολο που από την πρώτη του εμφάνιση δήλωνε κάτι ξεχωριστό και χρησιμοποιήθηκε από τους αγιογράφους για να δηλώση την θέωση και τον αγιασμό του εικονιζομένου προσώπου. Σ’ αυτόν τον εκφαντορικό γνόφο, (κατά τον Αρεοπαγίτη άγιο Διονύσιο) ας αποβλέπουμε όλοι μας μετέχοντας στην καθαρτική, φωτιστική, θεοποιό ενέργεια της Παναγίας Τριάδος.

Ο φωτοστέφανος των αγίων φως και ζωή του Ιεροδιακόνου Σιλουανού Πεπονάκη

Από το περιοδικό : εκκλησιαστική παρέμβαση

Πηγή: hellas-orthodoxy.blogspot.gr